БЕЛАРУСКІ ЗВОН

Радыкальная часапісь, выходзіць 4 разы ў месяц

Цана асобнага нумару 15 гр.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі Вільня, Вострабрамская 9.
Прыймо інтэрэсантаў ад 10 да 2 г. што-дня, апрача сьвятаў і нядзель.

ПАДПІСКА з дастаўкай да хаты: на 1 год 4 зл. 50, за паўгоду 2 зл. 40, за 3 месяцы 1 зл. 30, за 1 месяц — 50 гр.

Год II. Вільня, 24 верасьня 1932 г. № 26 (51)

Вывады.

Канфлікт, які паўстаў паміж беларускім грамадзянствам і школьнымі ўладамі ў справе беларускіх гімназіяў, закончыўся. *Гімназіі з рук грамадзянства перайшлі ў рукі дзяржавы.* І цяпер ад сілы грамадзянства, ад згодлівасьці яго і ўнутранага адзінства будзе залежаць адказ на *пытаньне аб далейшем лёсе гэтых гімназіяў.* Калі мы ўсе, бяз розьніцы палітычных кірункаў, згуртуемся ў дружным высілку захаваць нашыя гімназіі, як беларускія нацыянальныя пляцоўкі, калі выяўленьне нашае нязломнае волі ў гэтым кірунку сустрэнецца з лёяльнымі адносінамі школьных уладаў, дык гімназіі ня толькі ня страцяць свайго дасюлешняга запраўды беларускага характару, але к наступнаму школьнаму году з філіяў (аддзелаў) іншых гімназіяў ператворацца ў *зусім самастойныя.* Трэба толькі, каб і нашыя вясковыя масы заварушыліся, каб і яны напружылі свае сілы і чым больш дзяцей слалі ў беларускія гімназіі. Трэба, каб тыя, хто сёлета пад уплывам нясумленнае агітацыі нашых ворагаў паслаў дзяцей у польскія дзяржаўныя гімназіі, паправілі сваю абмылку й перавялі іх у свае беларускія гімназіі, адгэтуль таксама ўжо дзяржаўныя, таксама *поўнапраўныя*, як і польскія дзяржаўныя гімназіі.

Увесь ход канфлікту і вынік яго паказаў, як трудна нашаму грамадзянству пры сучасным яго стане бараніць свае культурна-нацыянальныя пазыцыі. І гэта датыча ня толькі гімназіяў, але і ўсіх іншых культурных пляцовак: без агульнага падтрыманьня з боку ўсяго грамадзянства — кожнай з іх пагражае раней ці пазьней ліквідацыя, або — што яшчэ горш — самаліквідацыя. І атрыманая навука не павінна прайсьці для нас бясьсьледна. Мы ўсе мусім урэшце зразумець, што беларускія культурныя пляцоўкі, незалежна ад таго, якая палітычная група імі кіруе, ёсьць *агульна-нацыянальныя цэннасьці*, што кожнае варожае да іх выступленьне з боку палітычных праціўнікаў ёсьць *нацыянальнае самагубства*, ёсьць *найцяжэйшы праступак проці свайго народу*. Мы павінны не абніжаць павагу гэтых пляцовак у вачох масаў нясумленнай зьвягай на іх кіраўнікоў — выключна з прычыны палітычнага разыходжаньня з імі, а, наадварот, павінны *ўзгадаваць у масах пашану да творчае культурнае працы і нашых кіраўнічых культурных цэнтраў*, а таксама да тых *людзей*, якія сваей ахвярнай працай твораць падставу нашага нацыянальнага быту — *беларускую культуру*.

Вось вывады, якія самі сабой выплываюць з пражытага намі за апошнія месяцы, або правільней — за апошнія гады. Няхай жа нашае грамадзянства зробіць усё неабходнае, каб такіх балючых лекцыяў у нас больш ня было

Японска-кітайская вайна.

Новая вайна Японіі з Кітаем за Манчжурыю разгараецца ўсё шырэй, пагражаючы ўцягнуць у вагонь ня толькі СССР, але і Амэрыку.

Перад блізкай ужо чарговай гадавой агульнай зборкай Лігі Нацыяў, якая заўсёды адбываецца ў верасьні, і на якой мела быць разглядана ведамая справаздача дасьледчай камісіі, высланай у свой час Лігай Нацыяў у Манчжурыю (так-зван. камісія Ляйтона), Японія апынулася ў вельмі клапатлівым палажэньні. Бо-ж, з аднаго боку, камісія Ляйтона (прэзэс—англіец) сьцьвярджае ў нячуваных рэзкіх і рашучых выразах ня толькі зачэпную ролю Японіі ў Манчжурыі, але і правакацыйную тактыку яе адносна да СССР. З другога боку, кітайскі ўрад, асьмелены дакладам камісіі, а так сама яўным падтрыманьнем Амэрыкі і СССР, распачаў шырокую падрыхтоўку проці-японскай акцыі. Ня гледзячы на шанхайскую ваенна карную апэрацыю Японіі, быццам змусіўшай тады кітайскі ўрад спыніць байкот японскіх тавараў, байкотны проці-японскі рух ахапіў ізноў увесь Кітай з нябывалай сілай. Адначасна значныя кітайскія сілы (як пішуць японскія газэты, „банды партызанаў“) падышлі да Мукдэну і распачалі атаку на гэтую сталіцу Манчжурыі. Крывавыя бai ідуць ужо на вуліцах ня толькі Мукдэну, але і блізу ўсіх іншых буйнейшых местаў Манчжурыі, як Харбін, Кірын і інш. Характэрна, што адна па адной буйныя часткі арміі манчжурскага ўраду бунтуюцца проці сваіх камандзіраў, забіваюць іх і пераходзяць на бок кітайскіх „бандаў“. Адначасна ўзнавіўся па ўсім краю нячуваны тэрор проці японцаў. Партызаны затрымліваюць японскія цягнікі, грабяць іх, забіваючы японцаў. А толькі што двойчы зроблены быў аружны напад і на цягнік самога галоўнага камандзіра ўсіх японскіх войск у Манчжурыі, ген. Хоніо, які толькі цудам уцалеў.

Усё гэта павінна будзе змусіць Лігу Нацыяў прыняць рашучыя меры, каб падтрымаць сваю павагу і справу міру, тым больш, што Амэрыка заявіла, што будзе супрацоўнічаць з Лігай у гэтай справе.

Але Японія дэманстрацыйна заяўляе і паказвае, што ня думае зьвяртаць увагу на Лігу Нацыяў дый на тое абурэньне якое ахапляе блізу ўвесь сьвет проці японскай акцыі ў Кітаі. Ня гледзячы на пратэсты вялікіх дзяржаваў, не зважаючы на рад міжнародавых трактатаў, гарантуючых нятыкальнасьць тэрыторыі Кітаю, падпісаных паміж іншымі і Японіяй, апошняя 15 верасьня афіцыяльна прызнала Манчжурыю „незалежнай“ дзяржавай, заключыўшы з ёй трактат, які фактычна аддае Манчжурыю цалком пад уладу Японіі. Акт гэты, ня гледзячы на тое, што даўно быў падрыхтаваны японскай дыплёматыяй, выклікаў новую хвалю абурэньня як у Эўропе, так сама і ў Амэрыцы. Зразумела-ж, першы Кітай зараз-жа выслаў ноты пратэсту у Японію, а таксама ўсім вялікім дзяржавам і ў Лігу Нацыяў, трэбуючы ад іх прыняцьця рашучых мераў проці гвалтаўніка. Лізе Нацыяў і дзяржавам Японія падсунула вельмі цьвёрды гарэх, на якім яны могуць лёгка паламаць сабе зубы. Японія адкрыта заяўляе, што справу Манчжурыі яна лічыць вырашанай раз назаўсёды і, калі Ліга Нацыяў ня стане на гэты пункт гледжаньня, тады Японіі няма што рабіць у Лізе...

Што зробіць Ліга, ня будзем гадаць. Можна толькі думаць, што ні адна з вялікіх дзяржаваў ня выступіць аружна проці Японіі, бо стратэгічнае палажэньне Японіі робіць яе блізу цалком недаступнай для ваеннага нападу. Трэба сьцьвярдзіць толькі нязвычайна важны факт, што нячувана зачэпная акцыя Японіі спатыкае ўсё больш энэргічную контр-акцыю з боку Кітаю. Прызнаньне Манчжурыі выклікала новую хвалю абурэньня, якое ўзварушыла ўвесь Кітай. Кітайскія газэты пішуць, што кітайскі народ не паложыць аружжа, пакуль хаця адзін японскі жаўнер будзе стаяць на кітайскай зямлі. На новы ўдар Кітай адказаў нячуваным узмацненьнем байкоту і паўстанчай акцыі проці японцаў. Найвялікшая кітайская газэта піша, што, калі вялікія дзяржавы, гарантаваўшыя граніцы Кітаю, ня споўняць свайго абавязку, тады—Кітаю астанецца толькі заключыць саюз з СССР.. Такім чынам, як бачым, вайна зацягнецца надоўга. Бо-ж, калі вялікія дзяржавы і ня выступяць самі адкрыта проці Японіі, дык бясспрэчна некаторыя з іх, а ў першым радзе Амэрыка, СССР, а можа й Англія ды Нямеччына, будуць памагаць Кітаю аружжам і амуніцыяй, каб кітайскімі рукамі чым больш аслабіць свайго магутнага дый небясьпечнага канкурэнта — Японію. Таму Японія, разумеючы гэта, хоча чым хутчэй застрашыць Кітай і прымусіць яго да капітуляцыі. Японскі флёт заняў блізу ўсе порты Кітаю, а 16 верасьня сільны атрад марской пяхоты, высадзіўшыся з японскай эскадры, заняў сталіцу Кітаю-Нанкін, дзе жыве ўрад. Апошняя вестка, праўда, яшчэ не пацьверджана.

Трэба аднак-жа, апіраючыся на прыкладзе няўдалай шанхайскай апэрацыі, думаць, што тактыка „маланкавага ўдару“ і цяпер ня ўдасца Японіі, дый яна глыбака й надоўга загразьне ў заварану ёй лішне ўжо крута крывавую кашу ў Кітаі. Людзей у Кітаі хопіць аж надта, аружжа і грошаў дадуць ім у рукі, колькі будзе патрэбна, „прыяцелі“ Японіі—вялікія дзяржавы. Бо-ж гэта для іх—падвойная карысьць: і падаб'юць канкурэнта, і знойдуць лек на безработоцьце, прынамся на фабрыках, вырабляючых ваенныя матэр'ялы... Вось будзем мець хіба-ж і — „выхад з крызісу“...

Жыцьцё Польшчы.

Абмен палітычнымі вязьнямі паміж Польшчай і СССР.

16 верасьня ў Стоўбцы прыбыў спэцыяльны цягнік з вызванымі Польшчы палітычнымі вязьнямі з СССР. Вязьняў усяго 40, разам з сябрамі сямей — 90; сярод іх — 17 ксяндзоў і 1 праваслаўны сьвяшчэньнік; сярод іх—2 ксяндзы былі засуджаны на кару сьмерці. У замену Польшча выдала СССР сваіх палітычных вязьняў, як пішуць мясцовыя газэты, пераважна былых грамадаўцаў і „змаганцаў", а сярод іх—усіх 6. беларускіх паслоў, апрача аднаго тольні Тарашкевіча. Чаму так здарылася, хто-ж ведае: ці з польскага боку былі перашкоды, ці, наадварот, з савецкага боку ня было залішняе ахвоты?...

Сьпісак асобаў, выданых Польшчай.

Газэты падалі сьпісак асобаў, якія выданы Польшчай у абмен на савецкіх вязьняў. Вось гэты сьпісак: **Крынчын, Валынец, Валошын, Дворчанін, Язэп Гаўрылік** (беларускія паслы). Жаркі, Рачынскі, Січэўскі, Рэйхэс-Бакс, Эпштэйн, Ів. Віатух, Фрышман, Шлёмскі, Бэрнштэйн, Гэлер, Мандэль Словік (з Вільні), Мандэль, Ліпскі, Шайкоўскі, Абр. Качан, Мандэлькорі, Н. Ромчук, Э. Філіпенка, В. Харунжая, Ел. Палчынская, Каз. Тыроўскі, Н. Яворскі, М. Кустэцкі, **С. Клінцэвіч** (белар.), **Ів. Бабровіч** (студэнт-белар.), Ів. Трубач, П. Фарына, П. Лягіна, Ю. Гінка, **М. Пераволоцкі** (белар.), М. Вішнеўская, М. Пашкоўскі, Пашын і Ул. Шчыльняк.

Барацьба процi картэльнага бандытызму.

Блізу ўся польская прэса, апрача толькі спэцыяльна нанятых цукровымі, нафтовымі ды вугальнымі „князькамі" газэтных пісакаў, распачала рэзкую і рашучую кампанію проці нязьменнасьці цэнаў на ўсе прамысловыя прадукты, як цукер, вугальле, нафта, жалеза і т. д., вытворцы якіх паздучаліся ў саюзы (картэлі) і згодна трымаюць высокія цэны. Як бачым, усё гэта прадметы першае патрэбы, аднак жа цэны на іх, ня гледзячы на агульны крызіс дый агульны страшэнны спадак цэнаў на вырабы сельскай гаспадаркі, ня толькі стаяць цьвёрда, але, як прыкладам на вугальле, дык яшчэ й павышаюцца. На чале гэтай кампаніі проці зусім абнаглеўшых дый усьцяж жыруючых на бядзе ўсяго насяленьня дзяржавы аб'яднаных прамыслоўцаў стаіць афіцыёз найбольш уплывовай урадавай групы „Газэта Польска". Таму можна спадзявацца, што кампанія дасягне мэты, і апэтыты скартэлізаваных прамыслоўцаў будуць станоўча абмежаны. Годзе ўжо ім дзерці з нас у Польшчы за цукер па 1.65, каб цукроўнікі маглі выкідаць на замежныя рынкі польскі цукер—па 16 гр. за кілё ды каб заграніцай ім кармілі сьвіней.—Зьніжэньне цэнаў дасьць магчымасьць стражыўцу-беднаку хаця часам для дзяцей купіць крыху цукру, адкраўшы яго ад ангельскіх сьвіней. Ведама ж усім, што на вёсцы ў нас адвечная лучына даўно ўжо выцясьніла нафту, а цукру дык і смак забыліся. Толькі вось, нажаль, адна гарэлка пануе яшчэ, ня гледзячы на цьвёрдую манапольную цану. Але — аб зьніжэньні цэнаў на прадукты дзяржаўных манаполіяў дык ня піша навет „Газэта Польска"...

Віна захацелася...

Газэты паказуюць, што польскія прамыслоўцы падпісалі кантракт з аўстрыйскімі прамыслоўцамі на даставу для Аўстрыі польскіх бэконаў (копчаныя сьвінныя тушы, рассечаныя напалову) ўзамен на аўстрыйскае віно.

Відаць, паны-прамыслоўцы не адчуваюць яшчэ крызісу, калі віна ім захацелася...

З жыцьця Літвы.

Закон аб меншасьцях.

Паводле ковенскіх газэт, у літоўскіх урадовых сфэрах паднялося пытаньне аб неабходнасьці законадаўчага ўнормаваньня правоў нацыянальных меншасьцяў. У сувязі з гэтым зьбіраюцца інфармацыі аб культурным і эканамічным палажэньні кожнае меншасьці. Мае быць апрацаваны закон, які ясна й выразна азначыць правы меншасьцяў і абавязкі дзяржавы ў адносінах да кожнае з іх.

У добры час пачалі беларусы ў Літве арганізаваць сваю „меншасьць",—а то аб іх маглі-б зусім „забыцца"...

У ковенскім унівэрсытэце.

У Літоўскі Унівэрсытэт у Коўне на наступаючы школьны год паступіла 350 паданьняў аб прыймо. Лічба гэта крыху меншая ў параўнаньні з лічбай з мінулага году.

Беларусы у Літве.

Вечар літоўска-беларускага збліжэньня.

Пад той час, як у межах Польшчы літоўска-беларускае збліжэньне абыймае адных толькі літоўскіх і беларускіх клерыкалаў, — у Літве справа гэтая прымае шырокі агульна народны характар. У гэтым кірунку шмат робіць нядаўна створанае Беларускае Культурна-Прасьветнае Т-ва ў Літве. Гэтак, 4-га верасьня Бразэльскі аддзел гэтага Т-ва ўладзіў у Мусьніках, Вілкамірскага павету, цікаўны спэктакль-канцэрт, папярэджаны лекцыяй на тэму літоўска-беларускага збліжэньня, прачытанай палітоўску грам. А. Матачом. Сабраная публіка вельмі горача прывітала лектара, ўся саля аб'ядналася ў дружным клічу „валіо!" Пасьля спэктаклю, у праграме якога былі дзьве аднаактоўкі („Чорт і баба" і „Зьбянтэжаны Саўка"), пеяліся солё і хорам беларускія і літоўскія песьні. Канцэртны аддзел быў распачаты беларускім нацыянальным гімнам, а закончаны—літоўскім.

Саля мусьніцкае літоўскае народнае школы, дзе адбываўся вечар, была прыгожа прыбрана беларускімі і літоўскімі нацыянальнымі сьцягамі.

Беларусы ў Чэхаславакіі.

АГАЛОШАНЬНЕ.

З прычыны распыленьня сяброў Беларускага Нацыянальнага Камітэту і яго прэзыдыуму, з прыпыненьнем імі працы, ўваходзіўшай у функцыі камітэту, названы камітэт страціў сваю калегіяльнасьць і аказаўся сам па сабе бяздзейным.

Даводзячы аб гэтым да ведама беларускага грамадзянства, прашу ад гэтага моманту лічыць: Беларускі Нацыянальны Камітэт за граніцаю неіснуючым, а ўсякае выступленьне ад яго імя, з якога бы та ні было боку, незаконным.

Справы зanікшага Беларускага Нацыянальнага Камітэту за граніцай будуць перададзены ў канцэлярыю Рады Беларускай Народнай Рэспублікі, а адчот аб былой дзейнасьці названага камітэту будзе пададзены да ведама беларускага грамадзянства дадаткова, асобным паведамленьнем.

Выконываючый абавязкі старшыні
Беларускага Нацыянальнага Камітэту
Віцэ-старшыня: **Інж. В. Русак.**

Прага 1932.

С. С. С. Р.

Рэзультаты „калгасацыі".

Рэзультаты „хлебнай кампаніі" гэтага году ўжо можна падлічыць, як **катастрофу голаду.** Запасы, якія здолела сабраць дзяржаўная ўлада СССР, тасуючы ўсялякага роду прымус і гвалт, навет пасьля значнае зьніжкі папярэдняга пляну, перастрашылі навет „бясстрашных" савецкіх камісараў. За жнівень Украіна дала толькі **траціну** (33%) прадбачанай па сёлетняму пляну колькасьці збожа дый у **пяць разоў** менш, як было сабрана ў жніўні мінулага году. Але замест таго, каб вінаваціць за ўсё гэта **сябе самых,** савецкія валадары скідаюць ізноў віну на

„Азэф II".

Дзе ёсьць падпольле, там ёсьць і правакатары. Гэта — старая праўда. У старыя даваенныя часы—ў галіне правакацыі—„пабіў рэкорд" шырака ведамы павадыр партыі расейскіх соцыялістаў-рэволюцыянэраў Евно Азэф, які, кіруючы тэрорыстычнай акцыяй партыі, адначасна „працаваў" у расейскай тайнай паліцыі і выдаваў уладам найлепшых баявікоў, якія канчалі свае дні на шыбеніцы.

Цяпер — у Польшчы — аб'явіўся ў камуністычнай партыі „Азэф II". Вось, што піша аб ім „Ілюстраваны Кур'ер Цодзенны" ў № 231 з 21 жніўня с. г.:

„У працягу даўжэйшага часу палітычная паліцыя Варшавы атрымлівала ад невядомага ёй чалавека ананімныя данясеньні з подпісам „Азэф II", у якіх гэтак укрыты даношчык выдаў цэлы рад законсьпіраваных выдатнейшых камуністычных дзеячоў у Польшчы. Дзякуючы гэтаму ў рукі палітычнай паліцыі папала шмат найнебясьпечнейшых камуністаў, у тым ліку некалькі сяброў прэзыдыюму Цэнтральнага Камітэту Камуністычнай Партыі Польшчы.

Даводзіла гэта, што тым тайным даношчыкам мусіць быць чалавек, які мае блізкую лучнасьць з кіруючымі чыньнікамі партыі. Пацьвярджалася гэта тым больш, што дадзеныя, падаваныя ў ананімах, зусім пакрываліся з дадзенымі сьледзтва.

Кім быў ананімны „Азэф II", дзеля якіх мэтаў і з якіх матываў дзеяў, паліцыя не магла ўстанавіць. Паліцыя думала, што гэткім чынам рабіў ён свае асабістыя разрахункі.

У мінулы чацьвер уся загадка выясьнілася. Раніцай да палітычнай паліцыі прыбег нейкі засопшыся чалавек, зажадаў неадкладна пабачыцца з начальнікам паліцыі. Быў ён вельмі ўзварушаны і выяўляў сільны расстрой нэрваў. У габінеце начальніка ён прызнаўся:

— „Я — гэта Азэф II, аўтар прысыланых паліцыі ананімаў".

З дакумантаў, паказаных у паліцыі, выясьнілася, што прозьвішча яго ёсьць: Мікалай Баранаў, сябра сэкрэтарыяту Цэнтральнага Камітэту Камуністычнай Партыі Польшчы.

У паказаньні сваім, дадзеным перад начальнікам палітычнай паліцыі, ён падрабязна апісаў усе інтрыгі, якія пануюць за чырвонай заслонай камуністычнай партыі.

Баранаў ужо некалькі гадоў належаў да камуністычнай партыі і сваёй працай здабыў да сябе давер свайго партыйнага начальства. З упаважненьня партыі прыймаў удзел у V-м кангрэсе камуністычнай партыі. Скончыў 6-цімесячны і яшчэ дадатковы 6-ці месячны курс прапаганды ў Маскве, пасьля чаго быў дэлегаваны ў Польшчу, як даверны сябра Комінтэрну.

Будучы на сваім становішчы, Баранаў заўважыў, што некаторыя дзеячы Цэнтральнага Камітэту растрачваюць партыйныя грошы на ўласныя патрэбы. Баранаў пастанавіў супрацівіцца гэтаму і аб усім паведаміў Комінтэрн. Прыслалі рэвізораў, зрабілі цэлы рад рэвізыяў, але адносіны ў Цэнтр. Камітэце партыі зусім не зьмяніліся; за тое пачаліся сутычкі паміж сябрамі камітэту.

Баранаў прыдбаў сабе староньнікаў, і паўсталі дзьве групы. З часам Баранаў дайшоў да пераканаьня, што адносіны ў партыі толькі тады зьменяцца, калі „дзеячы", каторыя раскрадаюць партыйныя грошы, будуць зьняты з іх становішчаў. Дзеля таго, што Баранаў ня бачыў магчымасьці нармальным шляхам пазбыцца гэтых „дзеячоў", надумаўся ён „упакаваць" іх да вастрогу, каб такім чынам пазбыцца іх на нейкі час. Вось з гэтай мэтай і высылаў ён ананімы да палітычнай паліцыі.

Частыя арышты галоўных працаўнікаў Баранава зьвярнулі ўрэшце на яго ўвагу іншых яго працаўнікаў. Склікалі тайны партыйны суд, які прызнаў Баранава — правакатарам і выдаў на яго прысуд сьмерці.

Аб гэтым прысудзе паведаміў Баранава адзін з яго прыяцеляў. Баранаў пастанавіў уцячы. У сераду, па паўдні, калі Баранаў быў ужо гатоў да выезду, прыйшлі да яго два сябры партыі і зажадалі, каб Баранаў

„кулакоў“, проці якіх далей тасуюць масова тэрорыстычныя кары. Выданы рад новых дэкрэтаў проці тых, што крадуць збожа з поля, бо шмат дзе ў кал-гасах і сав-хозах сябры „падзялілі паміж сябе збожа так, што для дзяржавы асталася драбяза“. Усё гэта вытварыла на вёсцы такі „стан вайны“, што навет азброеныя атрады камсамольцаў адмаўляюцца часам ехаць у „экспэдыцыю“ — караць вінаватых. Ізноў кроў сялянская ліецца ракой. Нездаваленьне плыве па сялянскім моры, выклікаючы ўсё часьцей выбухі масовых бунтаў, душаных буйнымі вайсковымі часьцямі—ня толькі з кулямётамі, але і з артылерыяй. Водгукі гэтых крывавых расправаў усё гучней чуваць навет у Маскве—ў спрэчках сярод самае „галоўкі“ „ком-партыі“. Уступкі „правай апазыцыі“, розныя возыя палёгкі, робленыя чырвонай арміі, каб здабыць яе прыхільнасьць,—ясныя праявы страху „галоўкі“ перад напływаючай бурай.

Як бы там ні было, але весткі і лічбы, падаваныя ў самай радавай прэсе, ясна кажуць аб поўным правале „плянэтарнай“ рэформы адвечнага ладу сялянскай гаспадаркі —шляхам „калгасацыі“. Далей гэтым шляхамісьці няма куды, і на нашых вачох пачынаецца **адыход назад.**

Галодныя бунты ў СССР.

У маскоўскім Крэмлі адбылася нарада ў справе галодных бунтаў, якія ахапілі вялікія прасторы СССР. Сталін запрапанаваў прыняць меры найбольш жорсткага тэрору, каб „зрабіць спакой і парадак у краі“, асабліва — проці спэкулянтаў, якія стараюцца новыя дэкрэты аб вольным гандлі выкарыстаць дзеля асабістай выгады. Пастаноўлена пакуль што толькі назначыць спэцыяльных камісараў для ўрэгуляваньня вольнага гандлю. Большасьць „галоўкі“ стаяла за тое, каб ізноў скасаваць вольны гандаль, калі ня ўдасца „задушыць у зародку“ надужыцьці спэкулянтаў.

Бой між сялянамі і савецкімі пагранічнікамі.

З Стоўбцаў паведамляюць, што 14 верасьня на пагранічны каля В. Гутораў паміж групай азброеных сялян, меўшых перайсьці на польскі бок праз граніцу, і савецкімі пагранічнікамі адбыўся запраўдны бой. Сяляне былі азброены вінтоўкамі і ручнымі гранатамі, якія і пусьцілі ў ход у адказ на агонь з боку пагранічнікаў. У выніку гарачае стралянiны, палажыўшае па некалькі трупаў з абодвух бакоў, сяляне былі акружаны пераважаўшымі лікам і зброяй пагранічнікамі, абяззброены і пагнаны ў Заслаў.

Чуткі аб блізкім канцы Сталіна.

У заграгічнай прэсе ўсьцяж зьяўляюцца чуткі аб блізкім упадку „ўсясільнага цяпер яшчэ дыктатара Сталіна. Месца яго мае заняць Варашылаў. Варашылаў мае быццам рашуча зьмяніць палітычную лінію партыі— так-званую „сталінаўскую лінію“, якая дагэтуль толькі губіць СССР. Палажэньне Сталіна пахіснулася быццам ужо непапраўна, дзякуючы поўнаму краху ўсіх яго мераў: банкруцтву савецкай прамысловасьці, разбудаванай з амэрыканскім размахам, толькі без амэрыканскага пасьпеху, краху калгасаў, агульнаму голаду і—масоваму дэзэртырству работнікаў з фабрычных местаў, а навет—з чырвонай арміі на вёску... Варашылаў, які мае добрую апінію ў-ва ўсей арміі, мае задачай стрымаць гэты рух і гэтае нездаваленьне ў краі.

Замах проці Крыленкі.

На жыцьцё ведамага чырвонага „генарал-пракурора“ СССР Крыленкі быццам рыхтаваўся замах, але ГПУ здолела яго ў час выкрыць, хаця, як пішуць газэты, самі чэкісты варожа адносяцца да Крыленкі. Арганізацыя была незвычайна шчыльна законсьпіравана, але ўрэшце пры забітым пры пераходзе праз граніцу сябры гэнае арганізацыі знойдзены былі прозьвішчы і адрасы, па якіх і была вылаўлена ды арыштавана ўся арганізацыя. Усяго арыштаваны 52 асобы, з якіх 19 ужо расстраляны.

паехаў з імі на Солец (прадмесьце Варшавы). Там ужо чакаў трэці сябра партыі, які паведаміў, што тайны сход, на які паклікалі Баранава, адбудзецца на рагу вуліц Чэрнякоўскай і Кашубскай. Усе ў чатырох пайшлі на вуліцу Чэрнякоўскую.

Баранаў зразумеў, што выбіла яго апошняя гадзіна. Ня мог, аднак, ніяк адлучыцца ад ішоўшых з ім таварышоў. Падыйшоўшы далей, недалёка ад поля пабачыў камэнданта камуністычнай самаабароны, які пераважна кіруе партыйнымі прысудамі сьмерці.

Тагды Баранаў пастанавіў за ўсякую цану ратавацца. У той мамэнт пабачыў ён праяжджаўшы самаход-таксоўку і, доўга ня думаючы, скочыў у яго і зьнік на вачох зьдзіўленых таварышоў.

Баранаў, баючыся вярнуцца дамоў, усю ноч блудзіў за местам. Ня бачучы, аднак, іншага выхаду, раніцай зьявіўся ў канцэлярыю палітычнай паліцыі і аддаўся яе апецы. У сувязі з паказаньнямі Баранава паліцыя зрабіла цэлы рад новых арыштаў“.

Гэтак тлумачыць сваю „дзеяльнасьць“ новы Азэф. Колькі праўды ў падаными ім матывах правакаваньня сваіх таварышоў, — судзіць трудна. Адно можам сказаць: асоба правакатара будзіць у нас такое ж пачуцьцё маральнае агіды, як і падаваны ім факт раскрадаанья партыйных грошаў, калі гэта — праўда.

З усяго сьвету.

13-тая сэсія Агульнага Збору Лігі Нацыяў.

26 верасьня распачынаецца ў Жэнэве 13-тая сэсія Агульнага Збору Лігі Нацыяў. Праграма сэсіі зьмяшчае, паміж іншымі, наступныя найважнейшыя справы, ня лічачы справаздачы Рады аб працы Лігі за апошні год і агульнай дыскусіі над гэтай справаздачай:

1. Выбары трох нясталых сяброў Рады. Справа гэтая вельмі цікавіць Польшчу, бо ж канчаецца паўнамоцтва дэлегата Польшчы ў Радзе, і польская дыпляматыя павінна будзе дабіцца, каб Польшчы ізноў захавалі яе „паў-сталае“ месца ў Радзе.
2. Праект аб датарнаваньні Статуту Лігі да трактату Кельлёга.
3. Справа так-званае „Пан-Эўропы“, ці праекту Брыяна аб агульна-эўрапэйскім аб'яднаньні, гаспадарчым і палітычным.

Далей ідзе цэлы рад арганізацыйных, гаспадарчых, фінансавых і культурна-гуманітарных справаў. Праўда, мела быць пастаўлена на чаргу дня і справаздача камісіі Ляйтона ў справе Шанхаю і Манчжурыі. Але, як ведама, камісія Ляйтона, якая даўно ўжо скончыла свой рапарт, няведама калі вернецца ў Эўропу,—дык справаздача яе адкладаецца да яе павароту... Рэч хіба-ж ясная: заняцца справай японскага гвалту над Кітаем і міжнародавымі трактатамі, якія „ахоўваюцца“ Лігай, гэта значыць паставіць рубам пытаньне аб разрыве Лігі з Японіяй і Японіі з Лігай. Кіруючыя Лігай дзяржавы гэтага ня хочуць, а таму узлажылі надзеі на час і на лёс... Пасьля, можа, высьветліцца палажэньне лепш... А пакуль-што „адзінства“ Лігі і яе „аўтарытэт“ мае быць захаваны...

Нямеччына адмовілася ад учасьця ў разбраенчай канфэрэнцыі.

Нямецкі ўрад выслаў старшыні канфэрэнцыі ў справе разбраеньня, якая 21 верасьня ўзнавіла сваю працу, заяву, што нямецкая дэлегацыя ня прыме ніякага ўчасьця ў працы канфэрэнцыі датуль, дакуль ня будзе дзяржавамі прызнана Нямеччыне роўнае з іншымі права на збраеньне, або — ўсім іншым дзяржавам роўны абавязак разбраеньня. Адмова Нямеччыны выклікала вялікае хваляваньне ў палітычным сьвеце. Францыя баіцца, што Англія і Амэрыка, ня кажучы ўжо аб Італіі, падтрымаюць Нямеччыну ў яе дамаганьні. Але Эрыё заявіў, што Францыя, якая магла згадзіцца лёгка на фінансавыя ўступкі Нямеччыне, рашуча адмаўляе ўступак у галіне палітычнай, а асабліва ў справе збраеньняў: ані Нямеччыне не дазволіць азбраяцца, гвалцячы Вэрсальскі трактат, ані сама Францыя не адмовіцца ад збраеньняў, канешных ёй дзеля аховы ад магчымага нападу з боку Нямеччыны. Англія, як ведама, высоўвае кампраміс, паводле якога Нямеччыне было б прызнана формальнае раўнапраўе ў збраеньнях, ала побач з тым сама яна павінна была-б „дабраволына“ заявіць, што ня будзе на дзеле выкарыстоўваць гэтага права на роўнае збраеньне...

Але надзеі немцаў на „падтрыманьне з боку Англіі, якое быццам гарантаваў ім Мак-Дональд, ня зьдзейсьніліся. Толькі што англійскі ўрад выслаў нямецкаму ўраду ноту, у якой ветліва, але ставоўча заяўляе, што дамаганьне роўнасьці ў збраеньні, якое нямецкі ўрад высунуў у часе працы канфэрэнцыі ў справе разбраеньня, зьяўляецца вельмі не на часе. Далей нота паказывае на тое, што толькі-што дзяржавы-крэдытары звольнілі блізу цалком Нямеччыну ад грашовых цяжараў з увагі на яе цяжкое фінансавае палажэньне, дык ня могуць-жа яны глядзець спакойна, як Нямеччына будзе азбройвацца за гэтыя „ашчаднасьці“. З другога боку Англія ставоўча не дапускае магчымасьці аднабокае адмовы ад падпісаных Нямеччынай трактатаў. Усе свае прапазыцыі і дамаганьні Нямеччына можа праводзіць у лоне канфэрэнцыі, а таму англійскі ўрад заклікае нямецкую дэлегацыю далей прымаць учасьце ў яе працы.

Як бачым, англійскі ўрад стануў цалком на бок Францыі.

Нямецкі ўрад пастанавіў на ноту Англіі адказу не даваць, але і ад супрацоўніцтва ў канфэрэнцыі ўстрымацца.

Пачатак разбраенчай канфэрэнцыі.

21 верасьня ў Жэнэве адбылося паседжаньне прэзыдыуму разбраенчае канфэрэнцыі. Савецкі дэлегат Літвінов патрэбаваў чым хутчэй прыступіць да разгляду колькаснага абмежаньня збраеньняў і выказаў жаль, што няма дэлегата Нямеччыны. Францыя быццам мае зрабіць новую прапазыку адносна разбраеньня, якая будзе кампрамісам з праектам Хувэра.

Нямеччына гвалціць Вэрсальскі трактат.

Дэкрэтам прэзыдэнта Гіндэнбурга генарал Штыфнагель назначаны галоўным камандзірам усіх аб'яданых спартовых арганізацыяў. Гэты дэкрэт выразна ламае Вэрсальскі трактат, які рашуча забараняе, каб гэтага роду арганізацыі прымалі ваенны характар дый падлягалі ўладзе чыноў ваеннага міністэрства (рэйхсвэру).

Новыя выбары ў Нямецкі парлямант.

Новыя выбары ў Нямецкі парлямант, распушчаны ўраз-жа пасьля скліканьня яго, маюць адбыцца 6 лістапада.

Сьмерць Высокага камісара Лігі Нацыяў у Гданску.

Памер у Гданску пасьля апэрацыі ад запаленьня сьляпое кішкі высокі камісар Лігі Нацыяў граф Гравіна. Гравіна сьпярша карыстаўся сымпатыяй і даверам польскага грамадзянства, але ў апошні час страціў тое і другое: яму закідалі, быццам у сваіх пастановах ён кіраваўся больш сымпатыямі да Нямеччыны, як справядлівасьцю і духам трактатаў.

Вынікі парляманцкіх выбараў у Швэцыі.

Вынікі выбараў у швэдзкі парлямант наступныя: соцыял-дэмакраты атрымалі 104 мандаты (ў тым 14 новых), кансэрватары ўтрацілі 15 мандатаў і атрымалі толькі 58, аграры—36 мандатаў (прыбыла 9), лібэралы —4, народная партыя—20, камуністы—8. Як бачым, на старане соцыял-дэмакратаў аказалася бліскучая перамога.

„Галодная барацьба“ Гандзі з Мак-Дональдам.

Характэрная барацьба ідзе паміж ведамым правадыром індускіх незалежнікаў Гандзі і англійскім урадам. Гандзі, які сядзіць у вастрозе, хаця жыве ў ім зусім, як у сябе дома, мае быць ужо звольнены. Але, давядаўшыся аб новым, прынятым ужо англійскім урадам, выбарным законе для Індыі, ён напісаў Мак-Дональду, што—ці то ў вастрозе, ці на волі, ён зараз жа распачынае галадоўку, калі ўрад ня зьменіць гэтага закону, згубнага для Індыі.

Справа ў тым, што выбарны закон ня толькі дае поўню выбарных правоў так зван. „парыям“, ці шмат-мільёнавай касьце (стану), якую ўсе іншыя касты Індыі лічаць навет ніжэйшай за жывёлу, але стварае для гэтага стану асобную „курыю“ (асобнае галасаваньне). Ясна, што англійскі ўрад мае ў гэтым ня гэтулькі гуманную ці дэмакратычную, колькі палітычную мэту, разьлічаючы на тое, што ўдзячныя дый вельмі мала культурныя пар'і аддадуць свае галасы англійскім кандыдатам. З свайго боку Гандi, які сам вядзе барацьбу з індускім грамадзянствам за прызнаньне ўсіх чалавечых правоў парыям, баіцца якраз такога „кліну“, якім англійцы хочуць расколоць нацыянальна-палітычнае адзінства народу Індыі.

Так Гандi і напісаў Мак Дональду, што добра разумее мэты новага закону і пастанавіў не дапусьціць, каб за яго жыцьця закон гэты, разьбіваючы на кавалкі насяленьне адзінай і непадзельнай Індыі, ўвайшоў у сілу. А таму — ён заб'е сябе голадам, каб зьвярнуць увагу ўсяго свайго народу, англійскага грамадзянства і ўсяго сьвету на тую крыўду, якую Англія робіць яго бацькаўшчыне.

Мак-Дональд адказаў Гандi на яго ліст праз тры тыдні. Ён піша, што проста дзіву даецца, што ня можа папросту зразумець, як можа Гандi і яго таварышы так абурацца проці палітычных правоў для такіх самых людзей і грамадзян, як і яны.

Ясна, што Мак-Дональд хітра прыкінуўся неразумеючым справы. На ліст яго дзеля таго Гандi адказаў толькі тым, што—распачаў галадоўку. За гэтым характэрным паедынкам абодвух правадыроў сочыць уся Індыя.

ХРОНІКА.

— Ушанаваньне памяці Жвіркі ў Сьвянцянах. У Сьвянцянах мясцовае грамадзянства пастанавіла назваць адну з вуліцаў места імем пагібшага лятуна Жвіркі, а на доме, дзе ён радзіўся, прыбіць мармуровую дошку з адпаведным надпісам. Але ў надпісе, пэўнеж, ня будзе сказана, што гэтага адважнага, шляхотнага і вытрывалага гэроя-лятуна даў Польшчы **Беларускі народ**. Прынамся аб гэтым дагэтуль не заікнулася ніводная з польскіх газэтаў, якія ўсьцяж так многа пішуць аб слаўным нябожчыку...

— Папулярна-навуковыя лекцыі. Лекцыйная сэкцыя Беларускага Навуковага Т-ва, якая ад Новага Году да лета так прадуктыўна працавала, ладзячы што-нядзелю агульнадаступныя публічныя лекцыі ў беларускай мове, ўзнаўляе сваю працу.

Было-б вельмі пажадана, каб Бел. Нав. Т-ва або якая іншая адпаведная ўстанова парупілася друкаваць чытаныя ў Вільні лекцыі і рассылаць па ўсім краю — да існуючых на правінцыі арганізацыяў і гурткоў, каторыя паўтаралі-бы гэтыя лекцыі перад сялянскай аўдыторыяй.

— „Янка Купала, як Прарок Адраджэньня“. Прачытаная ў нас часткамі публічная лекцыя грам. Луцкевіча аб Янку Купале выйшла ў сьвет у асобнай кніжачцы. Аўтар прысьвяціў яе 50-м угодкам нарадзін поэты.

Кніжку можна набыць у беларускай кнігарні Ул. Манкевіча (Вострабрамская 1). Цана — 30 гр.

— Справа аб падпал польскае школы. У алькеніцкай гміне — непадалёк ад літоўскае граніцы — нехта спаліў ажно дзьве польскія повшэхныя школы: адна згарэла ў лістападзе леташняга году, другая — сёлета ў ліпні. Дзеля таго, што тамтэйшае літоўскае насяленьне наагул дамагаецца роднае школы з літоўскай выкладовай мовай, мяйсцовыя ўлады пачалі шукаць вінавайцаў падпалу сярод літвіноў. За падпал школы ў Матуйзах, леташняга году, пацягнулі пад суд трох літвіноў: Пётру Леановіча, Марку Сухоцкага і Жыдзяліса. Анак, віленскі акружны суд, які разглядаў гэту справу 16-га верасьня, ня прызнаў абвіненьня даказаным і звольніў усіх трох падсудных, як нявінных.

— Непаразуменьне пры падзеле зямлі. Як інфармуе „Слово“, на землях вёскі Стакосы, пад Мэйшаголай, узьняліся сялянскія разрухі — дзеля таго, што сяляне былі нездаволены падзелам зямлі, зробленым каморнікам Лебедзевічам. Вялікшая група сялян сілай не дала Лебедзевічу працаваць, ня гледзячы на прысутнасьць паліцыі. Некалькі сялян арыштавалі.

Корэспондэнцыі.

Крах зямляроба.

(Дзісьненшчына).

Лічучы ад 1929 году, пачаўся крызіс гаспадарчы і што-раз запускаець свае карэньні глыбей і глыбей, ахапіў усе слаі рольніцтва. Сваім галоўным цяжарам зваліўся крызіс на дробнага зямляроба і работніка. У сучасны мамэнт даходзіць да таго, што з прычыны нізкіх цэн зямляроб перастае прадукаваць хлеб, лён ды шмат іншых артыкулаў, а пераважна мяса, каторае прыходзіцца аддаваць зусім задарма. У нас даходзіць да таго, што і ў савецкай Расеі: там зямляроб перастаў прадукаваць свае прадукты з прычыны рэквізіцыі і колектывізацыі, бо ў яго ўсё роўна ўсё адбяруць задарма; а наш зямляроб перастае прадукаваць затым, што ўсё роўна прыходзіцца самому аддаць задарма. Сялянства нашае дайшло да такой галіты, што трудна й пяром апісаць, дый страх падумаць. Селянін ня мае за што заспакоіць найпільнейшай патрэбы ў сваёй гаспадарцы, напрыклад, ня мае за што купіць касы, сярпа, паправіць плуг, барану і г. п., не гаворачы аб чым другім.

Селянін варочаецца ізноў да лапцей, самадзельшчыны (тканіны), усё робіць прымітыўным спосабам, што можа; замест серпнічак дабывае агонь красівом з каменьня, замест нафты — лучына і г. д. Але ёсьць і такія прадметы, што парадзіць вельмі трудна, напрыклад: жалеза, соль і г. д., што вельмі патрэбна ў гаспадарцы і нельга замяніць чым другім. Да ўсяго гэтага даво̂ў нашага селяніна нячуваны спадак цэнаў на зямляробскія прадукты пры дарагавізьне фабрычных вырабаў і зусім нясумерных падатках. Сягоньня наш гаспадар ня толькі ня можа заплаціць падатку, але ня можа, як вышэй сказана, купляць неабходныя прылады для збору ўраджаю. І вось вам факт, каторы гаворыць сам за сябе: калі ў папярэдніх гадох, як у 1924, 25, 25, 27 напр. карова стоіла 400 зл., дык сягоньня тая самая карова стоіць 40—50 зл; таксама й збожа, лён, масла і г. д. Усё спала, можна сказаць, на 80 — 90 працэнт., а фабрычныя вырабы патаньнелі на якіх 10 прац., а некаторыя зусім не патаньнелі, як напр.: жалеза, цукер і іншыя, каторыя гаспадару неабходна патрэбны, — а такжа й падаткі некаторыя абніжаны на якіх 5 прац. проці папярэдніх гадоў. Дык няхай хто пасудзіць, ці зямляроб можа ў сучасны мамэнт заплаціць падаткі і ўтрымаць гаспадарку, ці не? **Сасноўскі.**

Як мы жывем.

(м. Вішнева, Вялейск. пав.).

Жыцьцё вёскі што-дня горшае замест папраўкі, якой кожны чакаў, сеючы вясной. Ярына ўся спалена, ячмень пасьпеў раней за жыта, папалены сонцам гарох, боб, навет картофля. А тут ідуць новыя патрэбы: падаткі, страхоўка і ці мала розных налогаў і шарваркаў, а тут пераноска на хутары, а дапамогі ніякай, і чалавек хоць жывы у зямлю лезь, як падумаеш аб сваім жыцьці ды горы.

Стогне вёска і ад пазычак, якія браліся ў добрыя часы гадоў 5 таму, калі карова гаспадара каштавала 400—500 зал., жыта — 7—8 зал. пуд. Селянін кінуўся на зямлю, купляў, як мог, і плаціў за зямельку, колькі пан патрэбаваў: 100 і 200 зал. за гэктар, пазычаючы ў панаехаўшых амэрыканцаў даляры і плацячы працэнты ў колькі разоў большыя (за пару гадоў), як пазычаная сума. Пан амэрыканец цярпеў, пакуль атрымоўваў 5 прац. у месяц, або **ў год 60 прац.** Селянін даваў вэксаль найчасьцей удвая, каб гарантаваць сваю пазыку. Прышоў цяпер час і на аддачу пазыкі. Амэрыканцы пачалі сьцягаваць сумы, маючы вэксалі, і селянін, ня гледзячы, што выплаціў колькі разоў узятыя грошы, астаецца бёз усялякай літасьці апісаным праз каморніка і ізноў мае ня меншыя клапоты, нажыўшы зямлю ды паставіўшы будынкі. Усё гэта маюць забіраць за сто, а то і менві даляраў, руйнуючы яму ўсё жыцьцё і ўсе яго надзеі ў такі цяжкі час, як цяпер, што неадкуль дастаць грош, хоць умры.

Жудасна становіцца, як відзіш наскрозь гэтае жыцьцё вёскі, дзе солі шэрай селянін ня мае за што купіць для ўжытку, а яго цягнуць за падатак ды апісваюць, не даючы прагаварыць слова. Недарма на вёсцы, дзе ні пайдзі, усюды толькі адно гавораць: аб вайне, чакаючы як-бы якога збаўленьня. Дзіўныя рэчы: карова каштуе 40 — 50 злот., хлеб — 2 зл. пуд, яйкі і масла — проста за нішто, а падатак яшчэ большы, як калісь, што тады было жыта 7—8 зл. пуд, а карова 400—500 зл. Гандаль на вёсцы таксама дзесятай долі таго няма, што было колькі год назад, а „обротовы“ й „доходовы“ навет яшчэ большы! Цікава, як вытрымаць; аб чым думаюць ужэднікі, вызначаючы падаткі? Можа яны думаюць, што яны мусяць так жыць, як раней, то чаму не падумаюць аб нас, што аддаем за безцэн свае прадукты на іх падаткі, а самі са сваімі дзяцьмі змушаны цярпець голад? **Васковец.**

Рэдактар-выдавец: М. СІНЯЎСКІ. Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая вул. 22